

บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นทางภาษาศาสตร์

1. The Scientific Study of Language

ภาษาศาสตร์ (Linguistics) คือ วิทยาศาสตร์ทางภาษา หมายถึงการศึกษาค้นคว้าด้านภาษาโดยใช้วิธีทางวิทยาศาสตร์ (The scientific study of language) อะไรคือ “วิทยาศาสตร์” คำคำนี้มีความหมายกว้างขวางเพียงใด จริงอยู่ นักการศึกษาหลายท่านได้เขียนความหมายของคำว่า “วิทยาศาสตร์” ไว้มากมายแตกต่างกันออกไป แต่วิธีการทางวิทยาศาสตร์นั้น หมายถึงจะต้องเป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้อย่างมีข้อมูลหรือมีพยานหลักฐาน สำหรับในที่นี้ ขอให้ความหมายแต่เพียงว่า “วิทยาศาสตร์” (scientific) คือ การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลต่าง ๆ ทางภาษา ในอันที่จะนำมาใช้เป็นพื้นฐานของการสำรวจโครงสร้างของภาษาเพื่อที่จะค้นหาระบบธรรมชาติที่แท้จริงของภาษานั้นเอง บางครั้งการรวบรวมค้นหาข้อมูลที่จะใช้วิเคราะห์หากฎเกณฑ์ทางภาษามีไม่มากพอ นักภาษาศาสตร์ใช้วิธีตั้งสมมติฐานตามความคาดหมายของตนขึ้น แล้วจึงดำเนินการพิสูจน์หาหลักฐานต่าง ๆ มาแสดงว่าข้อสมมติฐานที่ตั้งขึ้นนั้นมีข้อเท็จจริงและถูกต้องมากน้อยเพียงใด ภายหลังจากที่ได้มีการวิเคราะห์ตรวจสอบกันอย่างถี่ถ้วนแล้ว สรุปได้ว่า “ภาษาทุกภาษามีโครงสร้างและลักษณะของภาษา” คำพูดต่าง ๆ ที่พูดกันอยู่นั้น มีการนำมาเรียบเรียงกันอย่างมีระบบและมีกฎเกณฑ์ และสามารถได้รับการพิสูจน์ว่ามีระบบหรือเป็นไปตามกฎเกณฑ์อย่างแท้จริง ด้วยเหตุผลนี้ จึงได้กล่าวว่าภาษาศาสตร์คือวิทยาศาสตร์ทางภาษา

2. Some characteristics of human language

คำว่า “ภาษา” ในที่นี้มีได้หมายความว่า คือภาษาใดภาษาหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่หมายถึงภาษาธรรมชาติ หรือภาษามนุษย์โดยทั่วไป และที่กล่าวเช่นนี้ก็มิได้แปลว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ จะไม่มีภาษา โดยแท้จริงแล้ว สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ที่นอกจากคนแล้ว เช่น ผึ้ง หรือปลา dolphin ก็จะมีภาษาของตนเองไว้ใช้สื่อสารซึ่งกันและกัน หากแต่ว่าภาษาของสัตว์เหล่านี้ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาค้นคว้าอย่างแท้จริง นักภาษาศาสตร์ทั้งหลายก็ยังให้ความสำคัญของภาษามนุษย์มากอยู่ จึงมีการศึกษาค้นคว้าหากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของภาษามนุษย์กันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพราะมนุษย์ทั้งหลายยังมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน มนุษย์แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ออกมาเป็นคำพูดและเราเรียกคำพูดนั้นว่า “ภาษา” ภาษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นของมนุษย์ เพราะเป็นเครื่องมือที่จะถ่ายทอดความนึกคิดของตนเองไปยังบุคคลอื่น ๆ ได้ ดังนั้น มนุษย์จึงต้องมีการเรียนรู้ลักษณะของภาษาต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบ และเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

2.1 ธรรมชาติของภาษา

มนุษย์เราแสดงความคิดเห็นหรือสื่อความคิดความต้องการของตนออกมาเป็นคำพูด คำพูดต่าง ๆ นั้นเราเรียกว่า “ภาษา” ภาษาเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ไม่มีหลักฐาน บางคนว่าภาษามาจากพระเจ้านับถือว่าภาษาเป็นเครื่องติดต่อกันระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า บางคนก็ว่าภาษาเกิดจากการเลียนเสียงธรรมชาติและสัตว์ร้อง แต่ในทางศาสนากล่าวว่าอะดัมเป็นผู้ตั้งชื่อสิ่งต่าง ๆ ในโลกขึ้นมา แต่พวกกรีกกลับมีความคิดว่าพระเจ้านำมาให้ภาษา แต่มนุษย์ผู้ฉลาดคนหนึ่งต่างหากที่เป็นผู้กำหนดชื่อของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งก็มีการถกเถียงกันมาก แต่บางทัศนะเห็นว่าภาษาในขั้นแรกน่าจะเป็นถ้อยคำ หรือเป็นเสียงร้องที่เกิดจากอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น เจ็บปวด กลัว แปลกใจ พอใจ หรือโกรธ เสียงเหล่านี้มนุษย์และสัตว์มีเหมือน ๆ กัน ความคิดดังกล่าวนี้ Jean Jacques¹ ในสมัยกลางศตวรรษที่ 18 ให้เหตุผลไว้ว่า การที่มนุษย์ใช้เสียงร้องและท่าทางประกอบในการสื่อสารนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สะดวก ต่อมาจึงได้มีการคิดประดิษฐ์ภาษาขึ้นมา ภาษาจึงมีเสียงที่มาจากเสียงร้องตามธรรมชาติของมนุษย์ จึงเป็นภาษาที่ค่อนข้างหยาบ ไม่มีระบบไวยากรณ์สมบูรณ์

Mary Finocchiaro² ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติของภาษาไว้ ดังนี้

1. ภาษาเป็นพฤติกรรมของมนุษย์โดยเฉพาะ ฉะนั้น มนุษย์ปกติทุกคนที่เกิดมาย่อมสามารถพูดภาษาได้
2. ภาษามีลักษณะสากล ในด้านที่มีการรับเข้าและแสดงออก นั่นก็คือมีลักษณะสื่อสารที่ทำให้มนุษย์มีบทบาทที่เป็นได้ทั้งผู้ฟัง และผู้พูด
3. ภาษาทุกภาษา มีความสมบูรณ์อย่างเพียงพอที่จะให้ผู้พูดใช้ภาษาในการดำเนินกิจกรรมประจำวันของตน แม้ว่าผู้นั้นจะอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้
4. ภาษาทุกภาษามีระบบของตนเอง ที่ประกอบด้วยหน่วยเสียงจำกัด และด้วยจำนวนเสียงที่จำกัดนี้ ผู้พูดสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำ และข้อความที่ไม่มีจำนวนจำกัด โดยอยู่ภายใต้ระบบกฎเกณฑ์ของภาษาของตนที่ได้วางไว้
5. ภาษาทุกภาษามีลักษณะสำคัญร่วมกัน และสะท้อนให้เห็นสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้พูด
6. ภาษาพูดมีมาก่อนภาษาเขียนเป็นเวลานาน โดยลักษณะนี้ จึงถือว่าภาษาพูดเป็นภาษาเบื้องต้น และภาษาเขียนถือเป็นระบบที่ 2 รองลงมาจากภาษาพูด

¹ Jean Jacques Rousseau, “Discourse on the Origin and Foundation of Inequality Among men,” (1755) and “Essay on Origin of Languages”

² Mary Finocchiaro English as a Second Language: From Theory to Practice P.p 2–21

กล่าวโดยสรุปแล้ว ภาษามีลักษณะที่สำคัญ 4 อย่างประกอบกันดังนี้ คือ

ก. **หน่วยเสียง (Phonology)** เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเสียง โดยนับตั้งแต่หน่วยเสียงที่เล็กที่สุด เช่นเสียง ก,ป,ม. หรือเสียง /p/ /t/ /k/ ดังที่ได้ทราบแล้วอีกเช่นกันว่าภาษาแต่ละภาษาย่อมมีระบบเสียงของตนโดยเฉพาะ แต่ถ้าหากจะพิจารณากันให้ถ่องแท้แล้ว จะเห็นว่าภาษาส่วนมากมีลักษณะร่วมกันคือ มีเสียงสระ (vowel) และเสียงพยัญชนะ (Consonant) สำหรับเสียงทั้ง 2 ประเภทนี้ บางภาษาก็มีมากเสียง บางภาษาก็มีน้อยเสียง นอกจากนี้ยังมีเสียงในลักษณะอื่น ๆ อีก เช่น

เสียงเน้น (stress)

เสียงวรรณยุกต์ (tone หรือ pitch)

และเสียงระดับสูง-ต่ำ (Intonation)

การหยุดระหว่างคำ วลี และประโยค (Juncture หรือ pause)

และการกลืนเสียง (Transition) เช่น ในภาษาไทยเลข 11 เรามักจะได้ยินบางคนพูดว่า “สิบเบ็ด” หรือหลักการกลืนเสียงในภาษาอังกฤษ ก็ได้แก่หลักการอ่านคำนามที่มีรูปพหูพจน์ของคำบางคำ เช่น books /S/ แต่ boys /Z/ เป็นต้น

ข. **ระบบคำ (Morphology)** คือส่วนที่ว่าด้วยถ้อยคำต่าง ๆ ที่ใช้ในภาษาโดยที่ยึดความหมายของคำเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น คำจำกัดความของคำหรือ morpheme ก็จะหมายถึงหน่วยของเสียงที่เล็กที่สุดที่มีความหมาย และสื่อความหมายได้ ตัวอย่างเช่น เสียง s ที่อยู่ท้ายคำว่า boys เสียง /S/ ก็จะนับว่าเป็น หนึ่ง morpheme เพราะสื่อความหมายว่าเป็นพหูพจน์ ดังนั้น ในคำว่า boys ก็จะประกอบไปด้วยสอง morpheme คือ boy กับ /S/ ในคำว่า boy ก็จะประกอบด้วยหน่วยเสียง 3 เสียง มาเรียงกันคือ /boy/

ในเรื่องของคำนี้ เราจะต้องคำนึงถึงความหมายให้มาก เพราะความหมายเป็นส่วนประกอบอันสำคัญยิ่งของภาษา เพราะการที่ภาษาหนึ่งกำหนดระบบเสียงของตนขึ้นบัญญัติศัพท์และวางระเบียบแบบสร้างต่าง ๆ ในภาษาของตนนั้นก็เพื่อจุดประสงค์อย่างเดียวคือ เพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ ฉะนั้นไม่ว่าเสียงหรือศัพท์ของภาษาใด ก็จะต้องใช้สื่อความหมายเฉพาะในภาษาของตนเท่านั้น ในภาษาหนึ่ง ๆ ความหมายอาจจะกำหนดให้มีความหมายแตกต่างกันได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม และลักษณะนิสัยของบุคคลแต่ละชาติภาษา เช่นคำว่า My aunt สำหรับคนไทยอาจจะไม่ทราบว่าเป็น ป้า น้า หรืออา หรือคำว่า “uncle” ก็เช่นกัน ซึ่งอาจจะใช้ได้ทั้ง ลุง น้า และอา แต่สำหรับคนไทย เรามบัญญัติศัพท์ขึ้นมาเรียกบุคคลเหล่านี้ได้แตกต่างกัน แต่ในประเทศอังกฤษหรืออเมริกา เขาเรียกเหมือนกัน ไม่ว่าคนนั้นจะ ป้า น้า

อา ด้วยเหตุนี้ความหมายจึงเป็นเรื่องสำคัญในการเรียนภาษา เพื่อให้เข้าใจภาษาของคนชาติอื่นได้ถูกต้อง จึงต้องมีการศึกษาตลอดจนวิธีการใช้อย่างละเอียดในภาษานั้น ๆ อย่าได้นำภาษาของตนเข้าไปปะปนกันเป็นอันขาด

ก. การเรียงลำดับคำ คือส่วนที่ว่าด้วยการนำเอาเสียงหรือถ้อยคำมาเรียบเรียงให้เข้ากับระเบียบให้ถูกต้องตามหลักการของแต่ละภาษา ในบางภาษาการเรียงลำดับของคำเป็นสิ่งที่ใช้สื่อความหมายทางภาษา เช่น ภาษาไทย เรามี “ใจดี” กับ “ดีใจ” ซึ่งให้ความหมายที่แตกต่างกัน เพียงแต่ใช้การเรียงคำที่สลับที่กันเท่านั้น ในภาษาอังกฤษก็มี เช่น You can play หรือ Can you play? ซึ่งก็สื่อความหมายที่แตกต่างกันเช่นกัน ดังนั้น ภาษาแต่ละภาษาย่อมจะมีหลักหรือระเบียบการเรียงลำดับคำที่เป็นของตนเอง แต่ก็อาจจะมีส่วนคล้ายคลึงกันบ้างก็ได้ เช่น ในภาษาไทยพูดว่า “ฉันกินข้าว” ในภาษาอังกฤษก็มีหลักระเบียบที่เหมือนกันคือ “I eat rice.” เป็นลักษณะประโยคที่มี

ผู้กระทำ+การกระทำ+ผู้รับการกระทำ เช่นเดียวกัน

แต่ในบางประโยค เช่น ภาษาไทยพูดว่า “เขาชอบเธอ” ภาษาอังกฤษจะเป็น “He likes her” ก็จะมีส่วนที่แตกต่างเกิดขึ้นแล้ว นั่นคือ คำว่า “like” จะต้องเติม -s

หรืออีกตัวอย่างหนึ่งที่เห็นว่าแตกต่างกันได้ชัดเจนก็คือ ในภาษาไทยพูดว่าเธอชอบฉัน ภาษาอังกฤษจะต้องใช้ว่า You like me จะใช้ว่า *You like I ไม่ได้

ง. วัฒนธรรม (Culture) คำว่าวัฒนธรรมในที่นี้จะหมายถึงความเป็นอยู่ ความรู้สึกนึกคิด และลักษณะพิเศษประจำของเจ้าของภาษา ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาวอังกฤษไว้บ้าง ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นส่วนประกอบในการสอนภาษา ความหมายของศัพท์บางคำเราไม่อาจจะเรียนรู้เพียงความหมายตามพจนานุกรมเท่านั้น แต่ควรจะเรียนรู้ถึงความหมายตามวัฒนธรรมของคนชาตินั้น ๆ ด้วย ตัวอย่างเช่นคำว่า “pig” ซึ่งแปลว่า “หมู” จะมีความหมายทางวัฒนธรรมแฝงอยู่ นั่นคือโดยมารยาทแล้ว เราควรทราบว่าคุณอังกฤษหรือคนอเมริกันไม่ชอบคำนี้เลย เพราะนิยมใช้คำนี้ในทำนองเปรียบเปรยที่ไม่ค่อยดีนัก เช่น ถ้าใครถูกกล่าวหาว่า “You are the pig.” เขาจะไม่ชอบใจเลยและอาจจะพาลโกรธเอาด้วยซ้ำไป เพราะเท่ากับถูกกล่าวหาว่าเป็นคนที่สกปรก หรือมีมารยาทไม่ดี เป็นต้น จะเห็นว่าวัฒนธรรมในการใช้ภาษาบางคำของคนอังกฤษต่างกับคนไทย ในคำว่า “หมู” นี้เอง ตรงกันข้ามคนไทยกลับนิยมนำมาใช้ในความหมายว่า ดี น่ารัก หรือเป็นคำชม เช่น “แหม เด็กคนนี้อ้วนเหมือนหมูเลย น่ารักจริง ๆ” และในบางครั้งยังมีความหมายว่าของง่าย ๆ สามารถทำได้โดยไม่ยากนัก เช่น “ของหมูหมู ทำได้ยวดเดียวก็เสร็จแล้ว” นอกจากในด้านความหมายของคำแล้ว ความรู้เรื่องวัฒนธรรม

บางอย่างยังช่วยให้เราอยู่ในสังคมของชาติภาษานั้น ๆ ได้อย่างไม่เคอะเขิน เช่น วัฒนธรรมในการกล่าวคำทักทายกันและกัน เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ เพื่อจะได้ใช้ให้ถูกต้อง หรือเมื่อศึกษาเกี่ยวกับบทเรียนเรื่องการกล่าวคำทักทายกัน เราก็จะได้ไม่เกิดความสงสัยว่าทำไมเขาจึงพูดกันเช่นนั้น ทั้งนี้เพราะเราทราบแล้วว่า วัฒนธรรมของแต่ละชาติ แต่ละภาษาย่อมผิดแผกแตกต่างกันออกไป เช่น

ประเทศจีน ทักทายกันด้วยคำว่า “ทานข้าวหรือยัง”

คนอเมริกัน ทักทายกันด้วยคำว่า How are you?

หรือ How do you do?

คนไทย ทักทายกันด้วยคำว่า “ไปไหนมา”

ตอนนี้ขอสรุปให้ทราบอีกครั้งว่า สิ่งที่ได้กล่าวมานี้คือเรื่องธรรมชาติของภาษา ซึ่งโดยลักษณะธรรมชาติของภาษาจะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน คือ

1. ส่วนที่วัดด้วยหน่วยเสียง (Phonology)
2. ส่วนที่วัดด้วยเรื่องคำ (Morphology)
3. ส่วนที่วัดด้วยเรื่องการเรียงลำดับคำ (Syntax) และ
4. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม (Culture)

จากส่วนสำคัญทั้ง 4 นี้ ถึงแม้ว่าเราจะไม่ได้กล่าวถึงความหมาย แต่ก็ต้องนับความหมายรวมเข้าไปด้วยเสมอ ไม่ว่าจะพูดถึงส่วนใดก็ตาม ความหมายจะต้องเป็นยาคำแทรกอยู่เข้าไป เพราะภาษาจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อคนเราเกิดมีความรู้สึกมีความนึกคิดที่จะสื่อความหมายในใจออกมาให้ปรากฏ ด้วยเหตุนี้ภาษาจึงมิใช่แต่สำเนียงที่เปล่งออกมา หรือเป็นเพียงรูปสัญลักษณ์ที่ขีดเขียน แต่ต้องเป็นรูปเสียงหรือรูปตัวหนังสือที่ใช้แทนความรู้สึก ความนึกคิดภายในจิตใจได้ด้วย ถ้าปราศจากความคิดหรือความหมายที่จะสื่อเสียแล้ว สิ่งที่เราเรียกกันว่า “ภาษา” ก็จะไม่มีการเกิดขึ้นได้เลย

2.2 ความหมายของภาษา

เนื่องจากมีผู้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับภาษาไว้มากมาย ประกอบกับมีปัญหาอย่างหนึ่งว่าการที่มนุษย์ไม่ได้ใช้คำพูดในการสื่อสาร หากแต่แสดงกิริยาท่าทางประกอบเพื่อให้คนอื่นรู้ความหมายของตนนั้น จะเรียกได้ว่าเป็นภาษาได้หรือไม่ หรือการที่สุนัขที่เราเลี้ยงไว้แสดงท่าทางด้วยการวิ่งไปวิ่งมา หรือเห่าด้วยเสียงแปลกออกไป เพื่อต้องการจะบอกอะไรสักอย่างหนึ่งกับเจ้าของ การกระทำของสุนัขเช่นนั้นจะจัดว่าเป็นภาษาหรือไม่ ดังนั้น เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เข้าใจความหมายของคำว่า “ภาษา” ให้ชัดเจน ก็จะขอยกคำอธิบายความหมายของภาษา

ซึ่งเป็นของปราชญ์ทางภาษาศาสตร์หลาย ๆ ท่านมากล่าวพอให้ได้เข้าใจดังนี้

พระยาอนุมานราชธน³ ซึ่งเป็นปราชญ์ทางภาษาศาสตร์คนแรกของไทย ได้กล่าวถึงภาษาไว้ว่า “ภาษากล่าวอย่างกว้าง ๆ คือวิธีทำความเข้าใจกันระหว่างคนกับคน วิธีทำความเข้าใจกันย่อมทำได้หลายวิธี สุดแล้วแต่จะสามารถทำให้เข้าใจกันได้ การทำอาการใบ้เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจก็เป็นวิธีหนึ่งเรียกกันว่า ภาษาใบ้ แต่ภาษาใบ้เป็นภาษาธรรมชาติอาจเข้าใจกันได้โดยไม่ต้องศึกษาและใช้ได้แต่ในวงจำกัด การเขียนรูปให้ดูเพื่อแสดงให้เข้าใจกันก็เป็นวิธีหนึ่งแต่ก็ใช้ได้อยู่ในวงจำกัดเหมือนกัน เพราะจะเขียนรูปให้เป็นที่ยอมรับกันได้โดยตลอดไม่ได้ ภาษาใบ้เป็นภาษาธรรมชาติ ส่วนภาษาเขียนเป็นรูปไม่ใช่ภาษาธรรมชาติเพราะมนุษย์คิดสร้างขึ้น แต่ภาษาทั้งสองนี้จะใช้เป็นเครื่องสื่อสารไปไม่ได้ตลอด เพราะเป็นแต่ภาษาตา คือ ต้องใช้ตาดู ถ้าอยู่ในที่มืดก็หมดหนทางจะเห็นได้ จริยอยู่การอ่านหนังสือก็ใช้ตาเหมือนกัน แต่ตัวหนังสือไม่ใช่เป็นรูปภาพโดยตรง แม้เดิมเมื่อแรกมีขึ้นจะเป็นรูปภาพก็ดี แต่ได้กลายรูปมาเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์แสดงเสียงพูดเท่านั้น ถ้าไม่ได้เรียนหนังสือก็อ่านไม่ออก และไม่มีเสียงพูด และเขียนเป็นตัวหนังสืออย่างที่เรียกว่าสระและพยัญชนะไม่ได้ นอกจากนี้ยังมีภาษา เช่น ภาษาธง ภาษาดอกไม้ ภาษาแสงไฟ ภาษาโทรเลข และภาษาอื่น ๆ อีกมากอย่าง แต่ภาษาเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดหมายตั้งขึ้นใช้เป็นพิเศษอยู่ในวงจำกัดเท่านั้น ถ้าไม่ได้ทำตามตกลงกันมาก่อนก็รู้กันไม่ได้ ภาษาทั้งหมดนี้จัดเข้าอยู่ในจำพวกภาษาตา ยังมีภาษาหูคือภาษาที่ใช้เสียงเป็นเครื่องแสดงบอกให้รู้กัน เช่น ตีกลอง ตีเกราะ เคาะไม้เป็นสัญลักษณ์ตามที่กำหนดนัดหมายกันไว้ก่อน แต่ภาษาอย่างนี้แม้ไม่ใช่ภาษาธรรมชาติ แต่ก็ใช้ได้แคบไม่กว้างขวางใช้ได้ทั่วไป ภาษาเท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ นอกจากภาษาหนังสือ ไม่ใช่ภาษาตามความหมายในนิรุกติศาสตร์ ภาษาตามความหมายในนิรุกติศาสตร์คือ วิธีที่มนุษย์แสดงความในใจที่นึกไว้ หรือเพื่อระบายความในใจที่อัดอั้นอยู่ให้ปรากฏออกมาภายนอกโดยใช้เสียงพูดที่มีความหมายตามที่ได้ตกลงรับรู้กัน ซึ่งมีผู้ได้ยินรับรู้ และเข้าใจ”

ท่านศาสตราจารย์ ดร.อุดม วโรตม์สิขิตติ⁴ ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องภาษาว่า “มีคนกล่าวกันเสมอว่า ภาษาเป็นลักษณะพิเศษที่แยกคนออกจากสัตว์ คนเท่านั้นที่มีภาษาพูดแต่สัตว์ไม่มี แม้แต่ผึ้งซึ่งใช้วิธีบินวนเป็นลักษณะต่าง ๆ เพื่อบอกผึ้งตัวอื่นก็ไม่มีภาษาพูด และจากความเชื่อดั้งเดิมว่าพระเจ้าสร้างคนให้ต่างจากสัตว์ เพราะคนพูดได้ สัตว์พูดไม่ได้ และคำก็เกิดขึ้น

³พระยาอนุมานราชธน นิรุกติศาสตร์ ภาค 1 หน้า 22-23

⁴อุดม วโรตม์สิขิตติ ภาษาศาสตร์เบื้องต้น หน้า 10.

นับตั้งแต่วันแรกที่อะดัม (Adam) ตั้งชื่อสัตว์และสิ่งต่าง ๆ ที่พระเจ้าสร้างขึ้นมา แต่ต่อมาเมื่อ ดาร์วิน (Darwin) ได้เสนอทฤษฎีว่าด้วยการวิวัฒนาการว่า คนนั้นมีวิวัฒนาการมาจากสัตว์ คือ ลิง ทำให้นักศึกษาทางภาษาเริ่มสนใจเรื่องเสียงของสัตว์ เพราะคิดว่าบางทีอาจช่วยให้ ความกระจ่างเรื่องที่มาของภาษาได้บ้าง นักภาษาหลายคนสนใจเสียงของลิงชิมแปนซีเมื่อต้นศตวรรษ 20 นี้เอง อาร์แอล การ์เนอร์ (R.L.Garner) ได้รายงานว่ามีภาษาพูด และการ์เนอร์ อ้างว่า ได้ศึกษาคำที่มีความหมายของชิมแปนซี และได้สนทนากับชิมแปนซีด้วย แต่ก็มีนัก ปราชญ์หลายคนที่ไม่เห็นด้วย เมื่อไม่นานนี้ ได้มีผู้ค้นพบว่าปลาโลมา (paupus) ก็มีภาษาพูด แต่ระบบไม่ซับซ้อนอย่างไรในภาษามนุษย์

ได้ยกความหมายของภาษาในความคิดของนักภาษาของเมืองไทยมาให้ฟังแล้วถึง 2 ท่าน ต่อไปนี้ขอให้ลองฟังความคิดของนักภาษาที่เป็นชาวต่างชาติพูดบ้างว่า ท่านเหล่านี้ได้ให้คำจำกัด ความของภาษาไว้อย่างไรบ้าง

1. ภาษาคือระบบสัญลักษณ์ทางเสียงที่มนุษย์ใช้สื่อความหมายกัน (Language is a system of vocal symbols used for human communication) ภาษาสัมพันธ์เสียง และความหมาย เข้าด้วยกัน (Language relates sounds and meaning)⁵

2. ภาษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งสำหรับใช้สื่อความหมายการกระทำและความคิดของ มนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ

3. ภาษาเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่เกิดจากการเรียนรู้

4. ภาษาคือระบบเสียงที่มีโครงสร้างซึ่งตามกันอย่างมีระเบียบ (sequences of sounds) ซึ่งใช้สื่อความหมายกันในระหว่างมนุษย์ที่รวมกันอยู่เป็นหมู่หนึ่งขณะหนึ่ง ภาษาได้จำแนก แยกแยะประเภทของสิ่งของต่าง ๆ และเหตุการณ์ตลอดจนกิจกรรมและพฤติกรรมต่าง ๆ สิ่ง แวดล้อมของมนุษย์ชาติต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ชาติ⁶

5. ภาษาคือระบบสัญลักษณ์ทางเสียงที่กำหนดขึ้น (Arbitrary) เพื่อช่วยให้สังคมหนึ่ง ๆ ใช้ติดต่อสื่อสารกัน และช่วยให้คนอื่น ๆ ที่เรียนระบบเสียงนั้น ๆ สามารถใช้ติดต่อกับคนในสังคม นั้นได้ด้วย⁷ ภาษาแต่ละภาษาจะมีระบบเสียงของตนเอง ได้แก่ ระบบการเรียงคำในประโยค ที่ยอมรับและเข้าใจกัน จะเห็นว่าเสียงที่เราเปล่งออกมาเป็นคำพูดนั้น มีวิธีการเรียงคำที่แน่นอน

⁵ Sarawit, Mary E. Linguistics I. Sri Nakharinwirot University Pisanuloke 1976 p.2.

⁶ Syoc, Van Bryce. *แนววิชาสอนภาษาอังกฤษตามหลักภาษาศาสตร์สำหรับประเทศไทย* (คมคาย จงเจริญสุข แปล) 2504, หน้า 10.

⁷ Finocchiaro, Maty. English as a Second Language: From Theory to Practice. New York, 1974

ตายตัว ทุกครั้งที่เปล่งเสียงออกมาผู้ฟังจะเข้าใจทันทีว่าหมายถึงอะไร ถ้าเสียงนั้นแปรเปลี่ยนไป ความหมายย่อมเปลี่ยนไปด้วย ตัวอย่างเช่น ถ้าเราออกเสียง “goose” gu : s ย่อมหมายถึงห่านตัวหนึ่ง แต่ถ้าเราออกเสียงเปลี่ยนเป็น “geese” gi : s จะหมายถึงห่านหลายตัวที่แสดงพหูพจน์นั่นเอง

จากตัวอย่างดังกล่าว จะแสดงให้เห็นว่าเมื่อเสียง /u:/ เปลี่ยนเป็นเสียง /i:/ ความหมายของคำย่อมเปลี่ยนไปด้วย คำในภาษาไทยของเราก็เช่นเดียวกัน ภาษาไทยของเรานั้นใช้ระบบ tone มาเป็นตัวทำให้เสียงเปลี่ยน และความหมายก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย เช่น

	มา	หมา	ม่า	ม้า	หมา
เสียง	สามัญ	เอก	โท	ตรี	จัตวา

6. ภาษาเป็นวิธีการในการสื่อสารของมนุษย์ โดยเฉพาะเพื่อใช้ในการสื่อสารความคิด อารมณ์ ความต้องการ

2.3 ภาษาพูดและภาษาเขียน

ลักษณะสำคัญของภาษาอีกประการหนึ่งคือ การพูดและเขียน มนุษย์มีการสื่อสารกัน ได้โดยการพูดและการเขียน แต่การพูดจะเป็นสื่อที่ใช้กันมากกว่าเขียน นักภาษาศาสตร์บางท่านถึงกับกล่าวว่า “คำพูดคือภาษา” (Speech is Language) ทั้งนี้เพราะภาษาพูดเป็นสื่อแรกที่ทำให้คนเรามีการติดต่อซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวางมากกว่าเขียน ภาษาเขียนเกิดขึ้นก็ด้วยการที่คนเราต้องการจะบันทึกคำพูดต่าง ๆ ไว้เพื่อเป็นหลักฐาน เพื่อประโยชน์ทางสังคม เพื่อถ่ายทอดความรู้ บันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ และเหตุการณ์ที่น่าสนใจ และสำคัญ ๆ เอาไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาหาความรู้ ความแตกต่างระหว่างภาษาพูดและภาษาเขียนมีความสำคัญอย่างมากต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน แม้ว่าภาษาพูดจะเกิดขึ้นบ่อยกว่าภาษาเขียน แต่ภาษาเขียนก็มีลักษณะที่เด่นในตัวของมันเอง สามารถจะเขียนประโยคที่ยาว ๆ และซับซ้อนได้ดีกว่าภาษาพูด มีความเป็นระเบียบมากกว่าภาษาพูด ทั้งยังสามารถตรวจสอบความถูกต้องของประโยคได้ นอกจากนี้ยังแก้ไขส่วนที่ผิดพลาดได้ด้วย ในหลายกรณีภาษาเขียนได้รับการยกย่องมากกว่าภาษาพูด ด้วยเหตุที่ภาษาเขียนมีหลักฐานบันทึกไว้อย่างถาวร และเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับวรรณคดี กฎหมาย การศึกษา และอื่น ๆ นักภาษาศาสตร์ได้ชี้ให้เห็นว่า เราไม่อาจแยกภาษาเขียนออกจากภาษาพูดได้ แม้ว่าภาษาเขียนจะเกิดขึ้นหลังภาษาพูดก็ตาม ยังมีอีกหลายภาษาในโลกนี้ที่ไม่มีภาษาเขียน การศึกษาภาษาก็ตามจึงเริ่มที่ภาษาพูดก่อน ส่วนการศึกษาภาษาเขียนนั้นได้เข้ามาเป็นรองในฐานะที่เป็นพัฒนาการขั้นต่อมาของภาษาพูด

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการพูดและการเขียน

ระหว่างทักษะพูดและทักษะเขียนนี้ เมื่อพิจารณากันให้ถ่องแท้แล้ว จะเห็นว่าเป็นทักษะที่มีความแตกต่างกันมาก ในส่วนที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ ภาษาเขียนมีลักษณะเป็นทางการมากกว่าภาษาพูด แต่ในขณะเดียวกันเราก็ไม่อาจจะแยกภาษาเขียนออกจากภาษาพูดได้เลย เพราะมนุษย์เราได้ใช้ภาษาเขียนเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการบันทึกภาษาพูดเอาไว้ จากการศึกษาประวัติของภาษาและวิวัฒนาการของมนุษยชาติพบว่า ภาษาเขียนเกิดที่หลังภาษาพูดและไม่ว่าจะเป็นภาษาใด ๆ ที่อุบัติขึ้นในโลกก็ตาม ล้วนแล้วแต่มีภาษาพูดกันก่อนทั้งสิ้น จะยังไม่มีภาษาเขียนในทันที ในการศึกษาภาษาจึงได้เริ่มโดยการศึกษาภาษาพูดก่อน แล้วจึงค่อยมาศึกษาภาษาเขียนกันภายหลังในฐานะที่เป็นการพัฒนาลำดับขั้นตอนของภาษาพูด แต่ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน ทั้ง 2 อย่างนี้นับว่ามีความสำคัญพอ ๆ กันต่อเรื่องของกระบวนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมากทีเดียว ซึ่งพอจะสรุปความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของทักษะทั้ง 2 ได้ดังนี้

1. การพูดเป็นพื้นฐานในการแสดงออกทางการเขียน จะเห็นได้จากการที่เด็กเริ่มเข้าโรงเรียน เด็กจะมีความสามารถด้านการพูดมาบ้างแล้ว รู้คำศัพท์ต่าง ๆ พอสมควร เมื่อเข้าโรงเรียนไปได้ระยะหนึ่ง ก็จะเกิดความอยากเขียนในสิ่งที่ตนพูดได้ เพื่อให้คนอื่น ๆ ได้เห็นหรือได้ทราบความสามารถของเขา ความจริงในข้อนี้จึงควรที่ครูผู้สอนจะนำไปใช้ในการสอนภาษาอังกฤษเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ควรจะสอนทักษะการพูดภาษาอังกฤษก่อนที่จะลงมือสอนเขียนอย่างน้อยประมาณ 1 ปี เมื่อ 1 ปีผ่านไปจึงค่อยเริ่มลงมือสอนเขียน

2. จากความจริงในข้อแรกที่ว่า การพูดเป็นพื้นฐานของการเขียน สามารถนำไปใช้เป็นหลักปฏิบัติในการสอนเขียนได้อีก นั่นคือก่อนที่จะให้เด็กลงมือเขียนสิ่งใด ๆ ก็ตาม ควรจะต้องให้เด็กได้รับการพูดในสิ่งนั้นก่อนเสมอ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้รับความรู้เพิ่มเติม ประสบการณ์ และเพื่อเป็นการแก้ไขความเข้าใจที่ยังผิด ๆ อยู่ ทั้งยังเป็นการช่วยให้ได้มีการลำดับความรู้ ความคิดให้เป็นระเบียบก่อนที่เริ่มลงมือเขียนอีกด้วย

3. เนื่องจากการพูดและการเขียนมีความแตกต่างกันมากนี้เอง จึงถือว่าเป็นสิ่งที่ครูควร จะให้ความสำคัญมาก ๆ ดังได้กล่าวแล้วว่า การพูดมีความเป็นระเบียบ หรือมีโครงสร้างน้อยกว่าการเขียน แต่ภาษาเขียนนั้นเราสามารถจะเขียนเป็นประโยคที่ยืดยาวและซับซ้อนได้ดีกว่าพูด ทั้งยังสามารถตรวจเช็คความถูกต้องของประโยคได้ และยังเปิดโอกาสให้มีการแก้ไขส่วนที่ผิดพลาดได้ด้วย ในหลายกรณีภาษาเขียนได้รับการยกย่องมากกว่าภาษาพูด แม้ว่าจะเกิดภายหลังภาษาพูดก็ตาม ทั้งนี้เพราะภาษาเขียนมีหลักฐานบันทึกไว้อย่างถาวร และยังเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับวรรณคดี กฎหมาย การศึกษาต่าง ๆ แต่เพราะเหตุที่การพูดเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยจะเป็นระเบียบ

และไม่มีพิธีรีตองนี่เอง จึงเป็นเรื่องที่ต้องเน้นให้ครูผู้สอนได้ทราบว่าในการสอนภาษาอังกฤษนั้น ควรเน้นเรื่องทักษะการพูดและการฟังให้เป็นพิเศษ เพราะถ้าผู้เรียนมีทักษะในการพูดที่ดีแล้ว ก็ย่อมจะส่งผลไปยังการเขียนได้ด้วย เพราะก่อนที่จะเขียนสิ่งใด หรือประโยคใด ผู้เขียนก็ต้องมีการลำดับความคิด และเรียบเรียงคำต่าง ๆ ให้ดีเสียก่อน จึงค่อยลงมือเขียน

4. ความสัมพันธ์ประการสุดท้ายของการพูดและการเขียนก็คือ ทั้งการพูดและการเขียน เป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยประโยชน์ซึ่งกันและกัน เช่น การที่นักเรียนจะต้องไปรายงานหน้าชั้น นักเรียนก็ควรที่จะต้องมีการเขียนโน้ตย่อ วางลำดับหัวข้อที่จะออกไปรายงานให้เป็นระเบียบเพื่อช่วยให้ผู้ฟังไม่สับสน และเข้าใจได้ง่าย และในทางตรงกันข้าม งานการเขียนใด ๆ ที่ได้ก็ยังไม่ค่อยมีประสบการณ์ หรือสิ่งที่จะเขียนมีความเป็นนามธรรมมากเกินไป การให้เด็กได้มีโอกาสพูดหรืออภิปรายกันก่อนเขียน ก็จะช่วยให้งานการเขียนของเด็กเป็นไปด้วยความราบรื่นและไม่เป็นปัญหากับครูมากนัก

จากการที่ได้เห็นความสัมพันธ์ของการพูดและการเขียนอย่างใกล้ชิดเช่นนี้ คงจะพอช่วยทำให้ผู้ที่สนใจจะไปทำการสอนภาษาอังกฤษ ได้เห็นความสำคัญของทักษะทั้งสองแล้วว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร จริงอยู่การพูดเป็นพื้นฐานของการเขียน แต่จะพูดให้ดีและถูกต้องก็ต้องฝึกฟังมาก่อน จนกระทั่งสามารถเลียนเสียงได้ จึงจะพูดได้ถูกต้อง ฉะนั้นการสอนทักษะหนึ่งก็จะต้องมีประโยชน์กับอีกทักษะหนึ่งเสมอ จึงไม่ควรละเลยทักษะหนึ่งทักษะใดโดยเฉพาะ หากจะต้องสอนควบคู่กันและให้สัมพันธ์กันตลอดเวลา

3. ความเข้าใจ และการใช้ภาษา (Competence และ performance)

การที่จะเป็นผู้มีความสามารถในด้านการเขียนนั้น ตัวประกอบที่สำคัญอีกสิ่งหนึ่งคือ ความเข้าใจภาษา หรือบางท่านเรียกว่า ความชาญภาษา (competence) และการใช้ภาษา (Performance) ปัจจุบันสองสิ่งดังกล่าวมักจะเป็นที่สับสนกันมากในหมู่นักศึกษา ต่อมานักภาษาศาสตร์รุ่นใหม่ได้ชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างความเข้าใจภาษาและการใช้ภาษา ไว้ดังนี้

ความเข้าใจภาษา (Competence) หมายถึง ความรู้ที่มีเกี่ยวกับภาษา เช่น วัฏกฎเกณฑ์ทางภาษา วัฏไวยากรณ์ของภาษา จนกระทั่งเข้าใจภาษาและสามารถใช้ภาษานั้น ๆ ได้ ทั้งในด้านการพูดและการเขียน เช่น ผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษจนมีความเข้าใจภาษา (Competence) นั้นจะต้องสามารถเข้าใจประโยคต่อไปนี้ว่า ทุกประโยคล้วนแล้วแต่ให้ความหมายในทำนองเดียวกัน

1. Tom played tennis.
2. What Tom did was to play tennis.
3. It was Tom who played tennis.
3. Tennis was played by tom.

ความเข้าใจประโยคข้างต้น เป็นตัวอย่างของผู้เรียนภาษาอังกฤษที่มีความรู้ความเข้าใจภาษาใช้ได้อย่างถูกต้อง

แต่อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจภาษาในการเรียนของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกัน ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการรับรู้และเข้าใจของแต่ละบุคคล รวมทั้งความแตกต่างในด้านอื่น ๆ ของแต่ละบุคคลด้วย

การใช้ภาษา (Performance)

การใช้ภาษาของผู้เรียนหมายถึง การนำเอาภาษานั้น ๆ มาเป็นตัวแทนของการแสดงออกถึงความเข้าใจภาษา (Competence) ข้อความหรือประโยคต่าง ๆ ที่ผู้เรียนพูดย่อมจะต้องผลิตมาจากระบบไวยากรณ์ที่เป็นระบบเดียวกันทั้งของผู้พูดและผู้ฟัง แต่บางครั้งเราจะพบว่าการใช้ภาษาของผู้พูดนั้น มีผลกระทบมาจากปัจจัยอื่น ๆ ด้วย เช่น พูดในขณะที่ขาดความสนใจในสิ่งที่พูดอย่างจริงจัง หรือพูดในขณะที่มีร่างกายผิดปกติ เช่น ติดอ้าง พูดผิดจังหวะ สับสนในการเรียงคำ สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นสาเหตุที่ทำให้การวัดความสามารถในการใช้คำผิดพลาด หรือคลาดเคลื่อนไปจากความสามารถที่แท้จริง

แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า ผู้พูดจะมีปัญหาเหมือนนี้เสมอไป เป็นแต่เพียงต้องการเน้นให้เห็นว่า การที่บางคนมีปัญหาในด้านการใช้นาษานั้น อาจเกิดจากปัจจัยดังกล่าวได้ มิได้แปลว่าเมื่อใช้ภาษาผิด ก็จะมี ความเข้าใจในด้านภาษาผิดตามไปด้วย ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนบางคนมีความรู้กฎไวยากรณ์เรื่อง tenses เป็นอย่างดี แต่เมื่อถึงเวลาที่จะนำมาใช้อาจเกิดการสับสนหรือหลงลืมได้

Di Pietro ได้เปรียบเทียบความสัมพันธ์ของความเข้าใจภาษาและการใช้ภาษาไว้ว่าเปรียบได้กับผู้ที่สามารถเล่นเปียโน กล่าวคือ ถ้าหากมีผู้เล่นเปียโนให้เราฟังเพียง 2-3 เพลง ก็เป็นการยากที่จะตัดสินใจได้ว่า ผู้เล่นคนนั้นมีความรู้ทางดนตรีมากน้อยแค่ไหน ทำนองเดียวกัน หากเราได้ยินผู้ใดพูดภาษาเพียง 4-5 ประโยค ย่อมยากแก่การตัดสินว่าผู้พูดท่านนั้นมีความรู้ความสามารถทางภาษา